

Iliustruotojos Ūlos Šveikauskaitės kūrybiniai ritualai - sunkioji muzika ir kava

Nors iliustruotoja Ūla Šveikauskaitė po studijų Vilniuje iškart išvyko į Vieną, o dabar studijuoja, dirba ir kuria Portugalijoje, jos vardas lietuvių vaikų ir paauglių literatūros padangėje šiomet skamba itin garsiai. Ūla Šveikauskaitė pelnė ne vieną apdovanojimą. Kaipgi jai pavyko tapti Lietuvoje aktuali iliustruotoja, gyvenant svečiose šalyse už tūkstančių kilometrų, koks yra lietuvio iliustruotojo gyvenimas emigracijoje ir ar tikrai pagrindinė knygos veikėja Veroniką Ūlą piešė panašią į save - apie tai ir kalbame su Ūla.

Indrė PLIUŠKYTĖ-ZALIECKIENĖ

PASAULIOLIETUVIS.LT

Justino Žilinsko parašyta, o Ūlos iliustruota knyga paaugliams „Bėgliai: jūrų keliais į Ameriką“ šiomet susišlavė kone visus apdovanojimus Lietuvoje, kuriems tik buvo nominuota: populiariausios 2022 m. Klaipėdos knygos apdovanojimą, Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros asociacijos (IBBY) Lietuvos skyriaus įsteigtą D. Tarabildienės premiją už geriausią paveikslėlių knygą (IBBY Lietuvos skyrius) ir P. Mašiotų premiją už geriausią knygą vaikams ir paaugliams. O naujausias pasiekimas – geriausios knygos paaugliams apdovanojimas akcijoje „Metų knygos rinkimai 2022“.

Knyga unikali ne tik dėl jos atsiradimo istorijos, bet ir dėl knygos formato, kurį sunku vienareikšmiškai kategorizuoti. „Bėgliai“ atsirado leidyklai „Aukso žuvis“

bendradarbiaujant su Lietuvos jūrų muziejumi ir gyvenimui prikeliant istorinę dokumentinę medžiagą apie lietuvių emigrantų keliones į JAV prieš šimtą metų. Susijungus gausiai kūrėjų komandai gimė knyga, vadinama ir grafine novele, ir iliustruotu dokumentiniu romanu, ir apskritai metų reiškiniu Lietuvos literatūros padangėje. Viena iš šio reiškinių kūrėjų – iliustruotoja Ūla Šveikauskaitė knygą metus piešė gyvendama Vienoje, o dabar gyvena, studijuoja ir dirba Portugalijoje.

Kaip gavote pasiūlymą iliustruoti knygą „Bėgliai: jūrų keliais į Ameriką“?

Pandemijos metu gavau laišką iš Sigitos Pūkienės, leidyklos „Aukso žuvys“ vadovės, kuri ir pasiūlė iliustruoti šią knygą. Sutikau gana skubotai, nors nebuvo turėjusi tokio tipo knygos iliustravimo patirties. Tačiau man pasirodė įdomus knygoje aprašomas periodas – karaliaus Edvardo epocha ir pamaniau, kad bus įdomu piešti knygoje aprašomą laikotarpį su visomis jo detalėmis, tokiomis kaip kostiumai, laivai ir kiti motyvai.

Jokūbas, uosdamas visą tarpdenio smarvę, kiek sustiręs nuo vėsos, bandydamas įsitaisyti tarp daiktų, vis besitaikančių nukristi, irgi galvojo. Ne, ne tiek galvojo, kiek pavyduliavo. Jam akyse vis išlįsdavo tų vyrų, kuriuos matė salone, siluetai, ir šalia, kaip lygi tarp lygių, taip laisvai įsitačiusi Veronika. Jis prisiminė tą laisvę – laisvę, kuri, jis manė, yra tik judviejų, ir kurią dabar išdraskė skirtingi deniai.

Knygos „Bėgliai: jūrų keliais į Ameriką“ iliustracija

Kas apskritai lemia jūsų apsisprendimą, imsitės iliustruoti siūlomas knygas ar ne?

Apsisprendimas daugiausia atsiremia į praktinius dalykus – projekto trukmę, biudžetą ir tai, ar piešdama išmoksiu naujų dalykų. Taip pat man svarbu, kad galėčiau piešti savo stiliumi. Mielai pakoreguoju netikslumus, spalvas ar detales, bet jei manęs prašo piešti iš esmės kitokiu stiliumi, dažniausiai nesutinku. Man yra svarbi knygos istorija ir kad aprašomi dalykai nesikirstų su mano vertybėmis. Ne paskutinėje vietoje ir komanda, su kuria teks dirbti. Kartais užsakymas gali būti labai puikus, bet jei jaučiu, kad su tuo užsakovu nepavyks sklandžiai bendradarbiauti, tenka pasverti, ar tikrai verta tokio užsakymo imtis.

Knygą „Bėgliai: jūrų keliais į Ameriką“ kūrėte gyvendama Vienoje, o žinia apie du Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros asociacijos (IBBY) Lietuvos skyriaus apdovanojimus už šią knygą jus pasiekė jau Portugalijoje. Kurią šalį šiuo metu laikote savo namais?

Visgi sakydama, jog grįžtu namo, turiu omenyje Vilnių. Pamenu, buvo metas, kai svarsčiau galimybę grįžti į Lietuvą. Tuomet teko pasirinkti, kur studijuoti toliau, tačiau pajutau, kad grįžti dar ne laikas, dar norisi pasisemti studijų patirties užsienyje ir pamatyti pasaulio. Tačiau kalbėdama apie namus kalbu apie Vilnių. Tai ta vieta, kurioje pailsiu, susitinku su draugais, šeima, atsigaunu ir įsikraunu energijos.

Penkerius metus gyvenote Vienoje, dabar – Portugalijoje. Kas stebina gyvenant kitose šalyse ir kas pradeda stebinti grįžusią į Lietuvą?

Vienoje maloniai nustebino socialinis darbdavių atsakingumas, rūpinimasis darbuotojais ir pagarba jiems. Pandemiją praleidau Vienoje, tuo metu dirbau padavėja vienoje iš kavinių. Tai mūsų vadovai mus ir psichologiškai ramindavo, be to, darbuotojams, dirbantiems viešojo aptarnavimo sferoje, suteikdavo ir finansinę užnugarį, mokėdavo išmokas, nepaisydami to, kad dirbti negalėjome. Nemaloniai nustebino Austrijoje juntama rusofilija. Taip, ši šalis turi kitokią istoriją su Rusija, tačiau tas kiek romantiškas požiūris į Sovietų Sąjungos istoriją mane erzindavo. Kaip ir dalies austrų noras būti neutraliems Ukrainos karo akivaizdoje. O Portugalijoje esu dar neseniai, bet jau pajutau, kad čia žmonės labai šilti. Aišku, kažkiek pasiilgstu tos lietuviškos pilkumos ir kad žmonės nesišypso, tai visgi mano identiteto dalis (juokiasi – aut. Past.), tačiau mane žavi portugalų betarpiškas kontaktas, šiltas ryšys ir dažni apsikabinimai. Kita vertus, kartais suerzina tai, kad portugalai nelikę laikytis atstumo. O Lietuvoje visgi žiūrime vieni į kitus įtariau ir, tam tikra prasme, tarsi per padidinamąjį stiklą. Be to, grįžusi į Lietuvą labiau

juntu spaudimą gyventi pagal tam tikrus tradicinius šeimos modelius – pasibaigi mokslus, susirandi partnerį, sukuri šeimą, tada imi paskolą. Aišku, ne visi taip gyvena, tačiau būtent grįžusi į Lietuvą pajuntu kiek daugiau priminimo apie tai, jog derėtų laikytis šios linijos. Kita vertus, mano draugai, jauni žmonės Portugalijoje ir Austrijoje, grįžę namo į mažesnius miestelius, sako irgi jaučiantys tokį spaudimą. O šiaip labai pasiilgstu Vilniaus! Ten pilna talentingų, kūrybingų žmonių. Vyksta daug įdomių, kokybiškų meno, muzikos renginių. Socialinėse medijose matau, kaip mano kurso draugai iš Vilniaus dailės akademijos rengia parodas, dalyvauja renginiuose, ir vis pagalvoju, kad ir pati norėčiau juose dalyvauti.

Kaip pavyko tapti žinoma iliustruotoja Lietuvoje gyvenant toli nuo jos?

Išvykdama iš Lietuvos turėjau baimę, kad mane kaip iliustruotoją čia greit pamirš, kai dar skyniausi kelią į savo kūrybinę profesiją, bet tai nepasitvirtinto, dabar paišau ir užsieniui, ir Lietuvai. Kai pats ieškai ryšio su žmonėmis, tai ir gauni jį atgal. Išvykusi palaikiau ryšį su Lietuvos kūrėjais, o tada jau sklinda žinia iš lūpų į lūpas, atsiranda užsakymų. Manau, labai svarbu būtent pirmieji užsakymai, o jie mano atveju buvo iš lietuvių, tiksliau, iš Vilniaus universiteto, tad taip glaudesnis kūrybinis ryšys su Lietuva ir užsimezgė.

Kaip atrodo jūsų įprasta darbo diena?

Mano eilinė darbo diena dažniausiai būna neeilinė, nes turiu derinti darbą ir studijas. Produktivesnė būnu vėlesniu dienos metu. Neturiu labai griežtos sistemos, bet stengiuosi pradėti dirbti vėlesnėmis ryto valandomis, žiūriu visokias referencijas, padarau vieną kitą eskizą, tada išsiunčiu vieną kitą sąskaitą. Man rodos, daug kam iš kūrėjų yra sudėtinga planuoti savo laiką – juk už tai, kad neateisi į studiją ir neprisėsi padirbėti prie kompiuterio tam tikru laiku, niekas tavęs neatleis. O galėtų, būtų paprasčiau! (juokiasi – aut. past.) Stengiuosi susirašyti darbus su datomis, bet vis tiek kartais su didesnės apimties projektais leidžiu sau daugiau atsipalaiduoti, o paskui kartais prireikia ir kavos devintą valandą vakaro. Man dar yra ką veikti savo darbo ir poilsio balanso klausimais.

Galite kurti bet kur ar reikalinga kokia nors speciali vieta ar atmosfera?

Labai priklauso, kokia yra kūrybos stadija. Jei jau esi pagavęs bangą, gali dirbti ir prie patrankos, niekas nesutrukdytų. Bet pradžioje kiekvienas naujas projektas yra baltas lapas, tuomet susiduriu su daug abejonių, kaip pradėti, kaip piešti. Toje

studijoje lengvai išblaško ir kaimynas, kalantis vinį. Tuomet klausausi sunkiosios muzikos, nes ji ne tik užgožia aplinkos triukšmus, bet ir savo energija man padeda įsivažiuoti į darbą. Ateityje svajoju dirbti studijoje su keliais kitais kūrėjais, kur kiekvieną dieną galėčiau ateiti ir dirbti neblaškoma. O kol kas dirbu namie, bibliotekose, kavinėse, savo universitete. Ir visada šalia turiu kavos.

Knygos „Bėgliai: jūrų keliais į Ameriką“ pagrindinė veikėja Veronika išoriškai šiek tiek panaši į jus. Ar tai atsitiktinumas?

Turbūt dėl plaukų! Netyčia taip šiandien susišukavau. O šiaip mano teta vardu Veronika, ji per vestuves buvo susirišusi plaukus tokiu stiliumi kaip ir pagrindinė knygos veikėja. Tai karaliaus Edvardo epochai būdingas vadinamasis *Gibson girl* stilius. Bet taip, pati knygoje labiausiai tapatinuosi su Veronika, ji pagrindinė veikėja, jauna mergina, kuri kaip ir drovi, bet drąsi, kuriai kaip ir baisu, bet ir norisi leistis į nuotyki. Tai kažkiek galiu susitapatinti. Tikrai nebuvo, kad sąmoningai pieščiau save, bet dažniausiai piešdami kitus žmones nesąmoningai juos nupiešiamė kažkiek panašius į save. Mano piešimo mokytojas kažkada yra sakęs, kad piešdami kitus žmones dažniausiai nupiešiamė save, bet jei reikia nupiešti savo autoportretą, jis dažniausiai nepavyksta. Dar viena priežastis, kodėl galėtų būti mano panašumo su Veronika, yra ta, kad kartais, paįsydama tam tikrą veikėjos pozą, aš nusifotografuodavau save, savo kūno poziciją ir piešdavau pagal nuotrauką. Tad natūralu, kad pašant savo sėdėseną, stovėseną, kažkiek panašumo atsiranda. Bet specialiai to nedariau, tai vyko veikiau nesąmoningai.

Knygos veikėjos Veronikos pirminis eskizas

Ką jums reiškia šie du IBBY apdovanojimai?

Labai apsidžiaugiau dėl apdovanojimų, o labiausiai dėl D. Tarabildienės apdovanojimo už iliustracijas. Ypač tokiam ilgame kūrybiniame procese, kuriame neturi patirties, dažnai iškyla daug abejonių savimi. Ar darau viską gerai, ar pakankamai kokybiškai atliktas darbas. Būna visokių stadijų – ir tokių, kai esi

patenkintas tuo, ką darai, ir tokių, kai esi nepatenkintas. Galiausiai projekto metu nusprendi nebevertinti savo darbo, o po to tas kūrinys ima gyventi savo atskirą gyvenimą. Po sunkaus darbo smagu yra rašyti vaisius. Man tai didelis įvertinimas ir paskata, nes kūrybiniame kelyje nėra lengva susidoroti su abejonėmis savimi. Tad kai gauni iš išorės paskatą, ji labai padeda keliauti į priekį, tai tarsi patvirtinimas, kad kažką darai gerai.

Dėkoju už pokalbį ir sėkmingos kelionės į priekį!

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

